

Democratie en ecologie

DIRK HOLEMANS

Democratie neemt in het debat over de ecologische crisis een belangrijke plaats in. Is het model van de vertegenwoordigende democratie dat we nu kennen in staat de vele ecologische vraagstukken het hoofd te bieden? Is onze democratische infrastructuur niet al te verouderd om de uitdagingen van de eenentwintigste eeuw adequaat aan te pakken? En zo ja, welke vragen moeten we hierbij fundamenteel stellen zodat potentieel zinvolle antwoorden naar boven kunnen komen?

Dit zijn vragen die in het publiek debat meer en meer aan de orde komen. De huidige vormen van democratie liggen echter niet alleen onder vuur door hun machteloosheid ten aanzien van de ecologische crisis. Ook op andere vlakken zijn er onthullingen en analyses die een niet altijd even fraai landschap bloot leggen. Dit blijft niet zonder gevolgen. Uit een recente Europese studie blijkt bijvoorbeeld dat slechts een kwart van de Belgische burgers vertrouwen heeft in haar nationale democratie. België scoort hiermee het slechtst van alle lidstaten van de Europese Unie. Nederland doet het heel wat beter. Maar je kan je natuurlijk de vraag stellen wat de cijfers zouden zijn als de bevraging gebeurde voor het Dutroux-drama in België, of na de recente onthullingen inzake de Bijlmervliegramp in Nederland.

Dit alles maakt dat het niet verrast dat meer en meer burgers zich kritisch beginnen op te stellen tegen het huidig model van besluitvorming. In dit nummer laten we Hans Roels aan het woord die vanuit het perspectief van een bewuste burger pertinente vragen stelt.

In principe spelen de burgers een centrale rol in een democratie. Dit veronderstelt evenwel dat zij autonoom kunnen denken, oordelen en handelen. Het oordeelsvermogen is echter geen vaardigheid die we met de geboorte meekrijgen. Het is integendeel een belangrijke taak van een democratie om haar (jonge) burgers de middelen aan te reiken om een zelfstandig oordeelsvermogen te ontwikkelen. Hierbij kan de mogelijke rol van filosofie in het onderwijs nauwelijks onderschat worden. Willy Poppelmonde bericht in dit nummer over een UNESCO-programma 'Filosofie

en democratie in de wereld'. Filosofie is in een democratie belangrijk omdat het hier gaat om 'de gemeenschappelijke begeerte zo goed mogelijk gebruik te maken van onze rationele/redelijke vermogens om de problemen en vraagstukken die zich stellen tengevolge van ons bestaan als mens aan te pakken'.

Ondertussen beseffen we maar al te goed dat democratie geen onuitwisbaar natuurgegeven is. Democratie is een menselijke constructie, en in heel wat landen staat de democratie onder druk of blijft ze al te zwak. In een vorig nummer kon u al in een artikel van Ludo De Brabander lezen over de toestand van de Koerden in Turkije. Een democratie kenmerkt zich onder meer door haar respect voor minderheden. Dit respect in Turkije is ver te zoeken. Helaas hebben de westerse landen wat dit betreft een zware verantwoordelijkheid. In het licht van de gevangenneming van Öcalan geeft De Brabander opnieuw een heldere kijk op de "actuele situatie". Actualiteit is voor een kwartaalblad natuurlijk een relatief begrip. Het lot van de Koerden hield ons in de ban toen we deze Oikos planden, maar terwijl we dit nummer afwerken leven we mee met de vluchtende Kosovaren.

Kortom, het is duidelijk: het democratisch project stopt niet aan landsgrenzen. Het vluchtelingenprobleem toont ten andere aan dat het negeren van wat er buiten de eigen natie gebeurt onmogelijk én allesbehalve humanitair is. Een van de grootste bedreigingen van de democratie blijft nog steeds de neoliberale ideologie. Deze wenst burgermaatschappij én overheid ten dienste te stellen van het economisch gebeuren. Pierre Bourdieu legt in zijn artikel kort de kern bloot van dit onaanvaardbaar project.

In het debat omtrent een leefbare toekomst neemt de utopie een belangrijke rol in. Zijn utopieën per definitie blauwdrukken die bij uitvoering in de praktijk steeds anti-democratisch zijn? Of is dit niet het geval en hebben we juist nood aan utopische denkbeelden om ons denken en handelen te verbreden en verdiepen? Marius de Geus argumenteert in bespreking van het laatste boek van Achterhuis dat men het utopisch denken niet zomaar kan verwerpen. Het blijft immers belangrijk om het verschil te behouden tussen het haalbare en het wenselijke.

Vanuit dit perspectief is ook het artikel van Dirk Geldof over "zelfbeperking in de risicomaatschappij" relevant. Misschien zal dit artikel een aantal sociaaldemocraten doen huiveren, wij zijn ervan overtuigd dat dit thema uiterst belangrijk zal blijken te zijn in de 21ste eeuw, of zeg maar het derde millennium.

Tot slot verwijs ik graag naar enkele nieuwe gedichten van Stefaan van den Brecht. We vergeten de rubriek "Literair" niet!